

en højde af 300—400 meter over jorden på dette tidspunkt. Nu og da kom enkelte rovfugle over, som det på grund af afstand, belysning m. m. ikke var muligt for mig at identificere. Endnu den $\frac{2}{3}$, sås før min bortrejse enkelte trækkende spurvehøge. Foruden rovfuglene kom selvfølgelig også en del andre trækkende fugle over eller langs stranden, men det så alt dominerende fugletræk i disse par dage var rovfugletrækket, — et så tiltalende skue, at øjet hellere hvilede på de kredsende, vandrende rovfugle end på de mere almindeligt forekommende andre fuglearter.

Løsrevne dagbogsblade har for det meste ikke større interesse for andre end iagttageren selv. Når jeg alligevel har valgt at publicere denne isolerede iagttagelse, er det for eventuelt at få en eller anden til at interessere sig for et nøjere studium af denne side af fugletrækket, som også berører vort land. Der er næppe tvivl om, at en systematisk undersøgelse heraf på denne som på den anden side Sundet, vilde kunne skaffe betydeligt mere frem med hensyn til rovfuglenes træktider og trækveje m. m. i landets sydøstlige del om efteråret, end vi endnu har i spredte faunistiske arbejder. I heldige år må man kunne følge trækket fra Syd-Sverige over Sjælland og videre. Og et andet synspunkt har desuden fået mig til at skrive disse linier, nemlig, at jeg måske kunde bidrage til, at nogle få tilhørende de fem promille af mennesker, der ikke kan lade være at hæve blikket, når en fugl flyver over, opnår den nydelse, det er at se et ordentligt træk af rovfugle og se, at disse prægtige flyvere heldigvis ikke endnu er helt udryddet, takket være Skandinavien-Finlands reserver.

NOGLE IAGTTAGELSER FRA TRE FISKEØRNEREDER I SMÅLAND, SOMMEREN 1932

AF

VAGN HOLSTEIN

Dagene fra den 18. til den 26. Juli 1932 tilbragte jeg som Gæst hos gode Venner paa Godset Tyllinge i det nordøstlige Småland omtrent paa Grænsen af Öster-Götland. Ved den

skønne Sø: »Lofftan« midt i Godsets mægtige Skovkompleks paa ca. 14.000 Tdr. Ld. ligger »Tuvebo«, hvor vi boede, og hvorfra vi daglig foretog Ekskursioner rundt om i de pragtfulde Skove.

Terrænet er et udpræget Bjerglandskab, hvor høje Aase veksler med brede, dybe Dale. Overalt kommer Grundfjældets Granitmasser til Syne som høje, stejle Klippevægge eller som mindre imponerende Stenkuller, oversaaet med Klippeblokke og Sten i alle Størrelser, fra hvad en Mand kan bære indtil Jætteblokke saa store som Huse. Hele dette mægtige Terræn er bevokset med Skov. Op ad de højeste Aase og ned i de dybeste Dale kravler Skoven. Snart ældgammel Fyrreskov, som paa slanke, kobberfarvede Stammer bærer Kronernes blaagrønne Kvast, snart Urskov af Kæmpegraner med grønne, ludende Grene helt ned til Jorden, smykket med Skæglavets graasorte Draperier, snart tæt og uigennemtrængelig Ungskov af Fyr og Gran, hvorover enligstaaende »Frøtræer« rager op og snart som et Stykke »Betesmark« [Overdrev], hvor de lyse Birke i Blanding med Bævresp og Eg staar saa spredt, at Bundens frodige Græs- og Urtevegetation kan afgive Føde til de løsgaaende Kreaturer. I Dalenes Bund, hvor Vandet siver mellem de utallige mosgroede Sten, har Rødellen sit Tilhold og gror her enten som veritabel Skov eller som tæt Krat, og det samme er Tilfældet langs Bredderne af saa at sige alle Søerne, og af disse findes der en utrolig Mængde spredt over hele Terrænet. Hvor man end færdes, blinker disse skønne, skovkransede Søer af alle Størrelser frem. Snart er de kilometerlange og -brede, saa deres Bølger en Stormdag gaar frem med hvide Skumkamme og brydes i Sprøjt mod de mange skovklædte Klippeøer, snart er de smaa og idylliske, gemt hen mellem stejle, skovklædte Aase, som dypper deres Spejl billeder i det klare Vand, saa kun en Flig af Himmelens Blaa afspejles midt paa den blanke Flade, og snart er de kranset af brede Myrstrækninger, hvor Multernes (*Rubus chamæmorus*) ravgule Frugter ligger som Ædelstene paa Hvidmossets Puder, hvor Skvatrammen, *Ledum palustre*, gror i tætte Klynger og under Sommerdagens bagende Sol udsender sin forunderlige Duft, som paa een Gang virker tillokkende og frastødende, og hvor Elgens mægtige Spor staar vandfyldte i Mostæppet under de

spredte, forkrøblede Skovfyr, som her fører en hensygnende Tilværelse.

Sørne, fra de største til de mindste, er Tyllingskovenes Perler, og det er dem som bevirker, at Fiskeørnen, *Pandion haliaëtus*, her har fundet et kært Opholdssted og efter Omstændighederne er en forholdsvis almindelig Ynglefugl. — Under mit korte Ophold fandt vi ikke mindre end 3 beboede Reder, og efter den stedlige Skyttes Udsagn skulde der findes endnu eet ynglende Par paa Reviret.

Første Gang, jeg saa Fiskeørne i Tyllingskovene, var den 19. Juli. Paa en af vore Udflugter var vi om Formiddagen naaet op til en lille højtliggende, skovkranset Sø: »Loffters Göl«, og det første, jeg her saa, var et Par gamle Fiskeørne, som fløj over Søen. Ved Synet af os teede de sig meget ængstelig og lod stadig deres klare, syngende Skrig høre (et Skrig som for disse store Fugle synes alt for spædt i Tonen), idet de i store Kredse svævede over Søen og dens nærmeste Omegn. Af deres Adfærd var jeg straks paa det rene med, at de maatte have deres Rede i Nærheden, og længe varede det heller ikke, førend jeg fik Øje paa Boet i Toppen af en høj Fyr paa Søens modsatte Side, ca. 100 m fra Søkanten. I Kikkert kunde jeg tydelig se, at der sad i hvert Fald to store Unger i Reden.

Efter i nogen Tid at have frydet os ved Synet af de gamle Ørne, gik vi Søen rundt for at tage Redetræet nærmere i Øjesyn. Dette, som viste sig at være en ældgammel Kæmpefyr, voksede i ret aaben Skov bestaaende af yngre Fyr og af Graner, hvoraf nogle var af imponerende Højde. Terrænet var meget vildt og klippefuldt. Bl. a. ragede, ca. 30 m Øst for Redetræet, et Klippeplateau op, som var saa højt, at man paa dets Krone var oppe i Redetræets halve Højde. Ørnereden, som bogstavelig talt laa paa Fyrrens allerøverste Top, var af mægtige Dimensioner, og har sikkert været i Brug gennem mange Aar.

Da jeg øjeblikkelig var klar over, at jeg ikke vilde lade en saa gunstig Lejlighed til at studere Ørnenes Liv nærmere slippe mig af Hænde, besluttede vi at vende tilbage til Stedet om Eftermiddagen for at opføre et Skjul paa ovennævnte Klippeplateau, hvorfor vi, for ikke at forstyrre Fuglene unødigt, trak os tilbage, overladende Valpladsen til de stadig skrigende Ørne.

Om Eftermiddagen var vi saa atter paa Stedet, og af nogle Granstammer og grønne Grangrene byggede vi et Skjul paa Klippen. Fra Skjulets Forside til Ørnereden havde jeg en »Skudafstand« for mit Kamera paa ca. 35 Meter.

Medens vi var beskæftiget med dette Forehavende, kom en af de gamle Ørne flyvende med en Fisk i Fangerne. Ved Synet af os kredsede den skrigende omkring Redetræet, ofte saa nær ved os, at den kunde være skudt med Haglbøsse. Undertiden strakte den Fangerne fra sig, saa man tydelig kunde se Fisken under den som en hængende Gondol; til andre Tider trak den Fangerne op under Halen, saa man kun vanskeligt kunde skelne dens Bytte.

Fisken blev i dette som i alle andre Tilfælde, jeg havde Lejlighed til at iagttage, baaret saaledes, at dens Hoved vendte fremad og dens Længdeakse var parallel med Ørnens, hvilket formodentlig har sin Grund i, at den ved at blive baaret saaledes yder den mindste Luftmodstand under Transporten.

Da den gamle Ørn i nogen Tid havde fløjet omkring, forlod pludselig en af Ungerne Reden og fulgte højt skrigende den gamle, medens de tilbageværende Unger (der viste sig at være 3 i alt) gav deres Utaalmodighed til Kende ved at udstøde nogle mærkelige, fløjtende Skrig: Tjyp, tjyp, tjyp. Hvad Resultatet blev med den hjembragte Fisk, fik vi ikke at se, da Skjulet imidlertid var blevet færdigt, hvorfor vi forsvandt og roede tilbage over »Loffters Gök«.

Den 20. Juli Klokken 1 om Natten blev der banket paa min Dør, og snart var jeg sammen med mine to Venner og den svenske Skytte færdig til Start. Jeg havde til Hensigt at være i mit Skjul inden Solopgang, saa derfor maatte vi saa tidlig af Sted. Vi roede over »Lofftan«, og da vi nærmede os den modsatte Kyst, blev vi modtaget af et Par ængstelig skrigende Terner (*Sterna hirundo*), som jeg fra tidligere Farter over Søen vidste, havde deres omtrent flyvefærdige Unger paa et lille Klippeskær i Nærheden. Med langsomme, vuggende Vingeslag omkredsede de Baaden og udøste deres Vrede i nogle søvndrukne Skrig: Kri—æe, kri—æe, for saa atter at falde til Ro paa deres Klippe, da Baaden havde fjernet sig et tilstrækkeligt langt Stykke.

Som tavse Skygger bevægede vi os op ad den ret stejle

Aas mod »Loffters Göl«, og ved 2-Tiden stod vi ved Bredden af denne paa det Sted, hvorfra vi første Gang havde set Ørnene. Medens Baaden gjordes klar, betragtede jeg i Kikkert Ørne-reden og kunde i det klare Maanelys tydelig se, at der sad en Ørn paa Kanten af den. Under Farten over Søen saa jeg en af de gamle Ørne lette fra et Træ i nogen Afstand fra Redetræet. Den forholdt sig tavs og forsvandt snart for mit Blik. Da vi naaede til mit Skjul, sad en af Ungerne, den jeg havde set fra Søens modsatte Side, stadig paa en Gren, som ragede skraat ud og opad fra Redens Overkant. Den blev roligt siddende, medens jeg installerede mig i Hytten, og Skytte OSCARSON'S knasende Trin i Skovbundens tørre Grene, da han forlod mig, afficerede den ikke i mindste Maade. I den første Time af min Vagt blev den siddende urørlig paa sin »Pind«, kun spejdende opmærksomt til alle Sider.

Efterhaanden begyndte det at dages. Først af alle istemte Solsorterne, *Turdus merula*, deres Morgensang snart fulgt af enkelte Misteldrosler, *Turdus viscivorus*. En Gærdesmutte, *Troglodytes troglodytes*, skingrede op, længe og vedholdende. I Nordøst rødmede Himmelen mere og mere, og ved 3-Tiden ramtes Ørnereden af den opgaaende Sols første Straaler, som aabenbart vækkede de to Ørneunger, som laa i Reden, og fik dem til at »gikke« svagt et Par Gange. Fra en af Søerne i Nærheden hørtes den Sortstrubede Loms, *Colymbus articus*'s, klagende Skrig, medens en Dompap, *Pyrrhula pyrrhula*, fløjtede blødt og melodisk, og imidlertid var Klokkeren blevet 3²⁰.

3²⁵ skreg Ørneungen, der sad paa »Pind«, et Par Gange, lettede saa og fløj bort; den kom lidt efter skrigende hen over Reden og forsvandt atter, men 3⁴⁵ kom den — stadig skrigende — tilbage, slog til paa Reden og lagde sig ned, saa jeg ikke kunde se den fra mit Skjul. 3⁵² kravlede en af Ungerne op paa Redekanten og sad der, spejdende til alle Sider. 4⁰⁵ hørte jeg nordfra en af de gamle Ørne skrige, som var den ophidset, og samtidig lød en Stormmaages, *Larus canus*'s, arrige Vræl. Øjensynlig har Maagen forfulgt Ørnen.

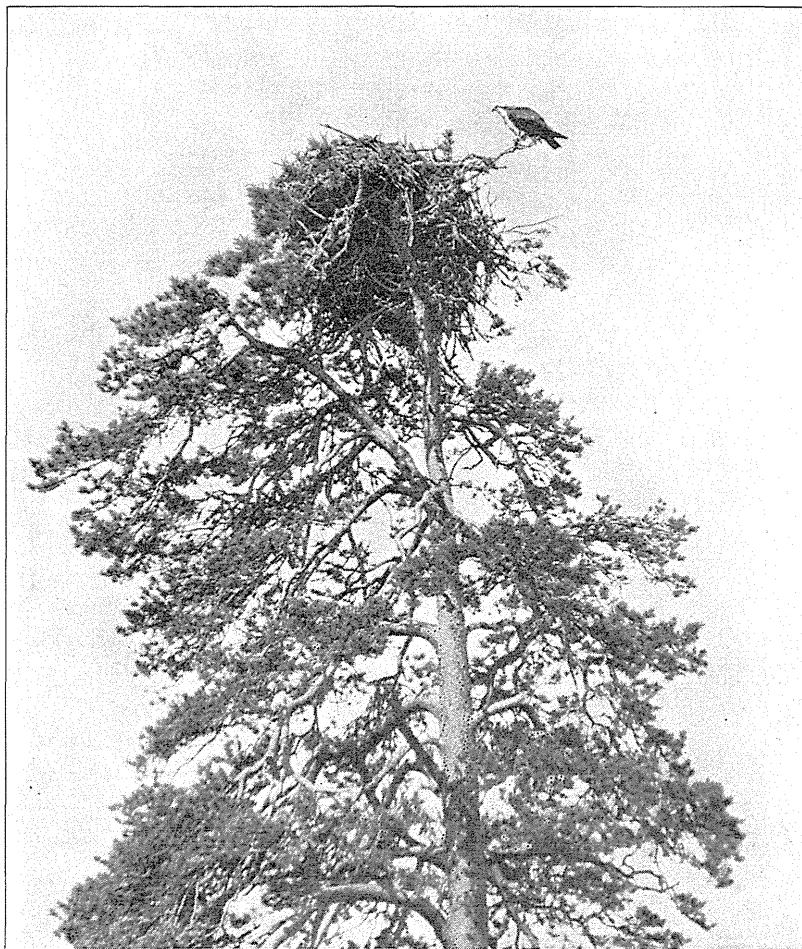
4³⁷ hørte jeg til højre for mig et langtrukket, pibende Skrig, og da jeg kikkede ud gennem mit Skjuls Væg, mod Nord, fik jeg Øje paa en af de gamle Ørne, som sad i den øverste

Top af en stor Gran, ca. 70 Meter borte; formodentlig var det den, som havde været i Bataille med Stormmaagen, og som nu, ubemærket af mig, havde slaaet sig ned her. Den blev siddende længe, over to Timer, ivrigt optaget af at pudse og pille sine Fjer, og imens blev Ungerne mere og mere utaalmodige, idet Sulten aabenbart begyndte at melde sig. Snart pippede de i Kor: Pi—pi—pi—pi, saa det mest af alt lød, som holdt en Flok tamme Gæslinger til i Reden, snart skreg de: Tjyp, tjyp, saaledes som jeg havde hørt det Dagen før, da den gamle kom med Fisk. Af og til lettede en af Ungerne og fløj en kort Rundtur i Omegnen og blev ved Tilbagekomsten hilst velkommen af de andre Unger med hæse, pibende Lyde. Alle Ungerne var fuldt udvoksede og flyvedygtige, og kun ved Rygsidens lysrandede Fjer kunde de skelnes fra de gamle. — Grenen som ragede ud fra Redekanten var aabenbart et meget eftertragtet Stade. Saa snart en af Ungerne var lettet fra den, for at tage sig en Flyvetur, blev den øjeblikkelig taget i Besiddelse af en anden, som saa i lang Tid kunde blive siddende der, ivrigt pillende sig. Deres Fordøjelse var der ikke noget i Vejen med. Ofte saa jeg, hvorledes de retirerede baglængs ud til Redekanten, slog Halen ret i Vejret, løftede Vingene halvt, samtidig med at de bøjede sig dybt forover, og en hvid Kalkstraale blev sprøjtet langt ud i Verdensrummet. Først da jeg havde overværet denne Manøvre nogle Gange, stod det mig klart, hvorfor Reden saa saa ren og pyntelig ud uden et eneste Kalkstænk selv paa de yderste Grene.

6⁴⁵ lettede den mindste Unge fra Reden, og samtidig forsvandt ogsaa den gamle Ørn fra sin Grantop. Efter en kort Rundtur kom Ungerne tilbage, og 7⁰⁰ kom en af de gamle til Reden. Den kom uden en Lyd, og da jeg var ganske uforberedt, naaede jeg ikke at se, hvad den havde i Fangerne; men at der vankede noget til Ungerne, var der ingen Tvivl om at dømme efter deres ivrige Pippet. Desværre tillod mit lave Stade mig kun at se, hvad der foregik paa den Redekant, som vendte mod mig. Efter et Øjeblik's Forløb var Fisken aabenbart fortæret. Den gamle gik paa »Pind«, og Ungerne forholdt sig ganske tavse, liggende paa Redebunden, saa jeg ikke kunde se noget til dem.

7¹⁷ gav Ungerne sig pludselig til at skræppe meget ivrigt

op, og den gamle Ørn fra »Pinden« fløj ned i Reden samtidig med, at den anden gamle kom og slog til med en Fisk i Fangerne. Efter Størrelsen at dømme var det Hannen, som kom

Fot. VAGN HOLSTEIN

Den gamle Fiskeørnehun. »Loffters Gøle, 20. Juli 1932.

denne Gang, og i det Øjeblik han landede, lettede Hunnen og forsvandt. Saa snart Hannen havde sluppet Fisken, gik han paa »Pind« og overlod til Ungerne selv at fordele Byttet.

Allerede 7³⁰ vendte Hunnen tilbage med en ny Fangst, og idet hun landede, hoppede Hannen fra sin Gren ned i Reden,

hvorfra han straks fløj bort. Det var en stor Fisk, Hunnen var kommet med denne Gang, og Parteringen, som hun forestod, varede længe. Der lød en stadig Pippen fra Ungerne, saa længe det stod paa, og med halvt løftede Vinger vraltede de rundt om Moderen, som med sit Næb flænsede Fisken og delte ud til højre og venstre. Først 7⁴⁴ var Fisken fordelt, og straks gik den gamle op paa sin »Pind«, men længe varede Freden ikke; de gamle Ørne var aabenbart Fangere af Guds Naade, og 7⁴⁵ kom Hannen tilbage med en ny Fisk. Et Øjeblik stod han over Reden paa flaksende Vinger og med sænkede Fangere, saa jeg tydelig kunde se den mørke Fisk blinke i Sollyset; saa fløj han bort igen, men vendte efter fem Minutters Forløb tilbage og slog til paa Reden. Hunnen blev denne Gang siddende nogen Tid paa sin »Pind«, fløj saa ned i Reden og derfra bort med det samme. Ved denne Lejlighed parterede Hannen Fisken; men aabenbart er han ikke saa omhyggelig med dette som Hunnen, da han allerede efter fire Minutters Forløb, 7⁵⁴, var færdig og gik paa »Pind«.

Efter dette sidste Maaltid havde Ungerne aabenbart faaet nok foreløbig. Hannen blev ved Reden i det næste Par Timer, i hvilken Tid han hovedsagelig opholdt sig paa »Pinden«, ivrigt sysselsat med at gøre Toilette, men et Par Gange, 8¹⁵ og 9⁰⁹, aflagde han dog korte Visitter i Reden, aabenbart for yderligere at udstykke den sidst bragte Fisk, da Ungerne hver Gang stimlede pippende sammen om ham.

Man kan ikke andet end beundre de gamle Ørnes Evner som Fiskere. Naar man ser paa de Tidspunkter: 7⁰⁰, 7¹⁷, 7³⁰ og 7⁴⁵, paa hvilke de hidtil var kommet med Føde til Ungerne, viser det sig, at de med næsten Minuts Nøjagtighed kun var et Kvarter om at skaffe sig deres Fangst, og i dette Kvarter skulde de dog ogsaa tilbagelægge Strækningerne til og fra Fiskepladsen. Desværre fik jeg ikke konstateret, hvor de hentede deres Bytte — i »Loffters Göl« var det ikke — men selv om det var i de nærmestliggende Søer, som vel laa ca. 1 km fra Redetræet, har de dog næppe haft mere end ca. 10 Minutter til Raadighed til selve Fangsten. Kun een Gang under hele min Vagt hørte jeg, i Retning af »Lofftan«, et højt Plask, som aabenbart hidrørte fra en Ørns Nedslag, og da denne Sø var den nærmeste, har de øjensynlig været længere borte paa deres

Fisketure de andre Gange. Naar de kom til Reden med Bytte, forholdt de sig altid fuldstændig tavse.

Efter at Ungerne havde faaet deres Sult tilfredsstillet, begyndte de atter at øve sig i Vingernes Brug. Snart lettede en, snart en anden og foretog kortere eller længere Flyveture i

Fot. VAGN HOLSTEIN

En Unge lander, medens en af de gamle ser til. »L offters Göle«, 20. Juli 1932.

Redetræets Omegn. Undertiden slog de sig paa disse Ture ned paa en Grantop i Nærheden, hvor de saa sad nogen Tid og spejdede rundt til alle Sider. Det var navnlig de to største Unger, som var ivrige Flyvere, medens den mindste i Regelen nøjedes med at hæve sig lidt op over Reden og her holde sig svævende et Stykke Tid paa flaksende Vinger. Dog var heller ikke den bange for helt at betro sig til Vingerne, og i Dagens Løb foretog den flere korte Udflugter.

Omsider, 9³⁶, lettede Hannen, og jeg ventede nu, at Fod-

ringen skulde fortsættes, men det blev der ikke noget af. Ganske vist indfandt Hunnen sig 9⁴⁰, men hun kom »tomhændet« og slog straks til paa »Pinden«, hvor hun i de følgende 2½ Time blev siddende paa Vagt, til Tider ivrigt optaget af at pudse sine Fjer.

En kort Tid, fra 10⁰² til 10³⁰, herskede der fuldstændig Ro i Boet. Ungerne laa ned og hvilede, saa jeg ikke kunde se dem over Redekanten, men derpaa fortsatte de deres Flyveøvelser, som dog af og til blev afbrudt, naar Udførelsen af et paa-trængende nødvendigt Ærinde paakom dem.

Endelig, 12⁴⁵, forlod Hunnen sin »Pind«, og fløj ned i Reden, og et Øjeblik efter indfandt Hannen sig med en Fisk. Hunnen fløj straks bort, og Hannen sad længe — uvist af hvilken Grund — og spejdede til alle Sider, inden han paabegyndte Parteringen, som denne Gang varede usædvanlig længe — omtrent en halv Time — hvorpaa han, i Modsætning til de tidligere Gange, fløj bort.

Endnu 13¹⁰ flænsede en af Ungerne i den sidst bragte Fisk. Dette foregik med voldsomme Ryk, saa den var ved at sætte sig paa Halen for hver Bid, den sled løs.

Da jeg 14¹⁵, efter godt tolv Timers Vagt, forlod mit Skjul, tvunget dertil af en dundrende Hovedpine, var ingen af de gamle Ørne vendt tilbage til Reden, men at de ikke var langt borte, fik jeg at se, da jeg naaede ned til »Loffters Göl«. Begge de gamle lettede da fra Granerne ved Søkanten og kredsede skrigende over mit Hoved.

Saaledes endte mit Bekendtskab med Ørnefamilien ved »Loffters Göl«, men mine Venner, som først forlod »Tuvebo« den 17. August, meddelte mig ved deres Hjemkomst, at de den 16. havde besøgt Stedet og da stadig forefundet de 3 Unger paa Reden, et Bevis paa, at Fiskeørnens Unger forbliver meget længe i Reden, selv efter at de kan flyve.

Den 22. Juli opsøgte vi ved OSCARSON'S Hjælp Fiskeørnere-den Nr. 2, som fandtes i Nærheden af en anden Sø: »Mösjön«. Ogsaa denne Rede laa paa den allerøverste Top af en gammel Fyr, som ragede op over de lave, yngre Fyr, som kransede Søen. Reden, som kunde ses i lang Afstand, var ikke saa stor som den ved »Loffters Göl«, og da den kun indeholdt to Unger

— ogsaa disse var flyvedygtige — gaar jeg ud fra, at dette Par var yngre Fugle. De gamle saa vi her intet til; derimod lettede en af Ungerne og fløj skrigende omkring over Redetræet.

Endelig besøgte vi den 24. Juli det tredie Fiskeørnebo. Ogsaa dette fandtes i Nærheden af en lille Sø: »Lille Björngöl« og var som de andre beliggende paa Toppen af en Kæmpefyr. Afstanden fra Søen til Redetræet var her betydelig større end ved de to andre Reder. — Da vi naaede ud til Søbredden, lettede en skrigende Unge fra en Birk lige i Søkanten og skruede sig efterhaanden op til en meget betydelig Højde, hvor den svævede om i store Kredse. At den allerede var naaet langt frem paa Kunstflyvningens Bane, fik vi at se, da den under sin Kredsen om blev forfulgt af en lille Fugl; ved denne Lejlighed vendte den sig fuldstændig i Luften og fløj et Øjeblik med Ryggen nedad. En forbavsende behændigt udført Manøvre!

Redetræet voksede paa Toppen af en ret høj Aas, hvorfra der var frit Udsyn ned over Søen. Reden var et mægtigt Bygningsværk, langt den største af de tre Reder, jeg fik at se. Ifølge OSCARSON'S Oplysninger havde den været beboet i hvert Fald i de fire sidste Aar.

Foruden den Unge, som lettede ved Søen, var der to andre i Reden. Den ene kikkede meget interesseret paa os, idet den med nikkende Bevægelser af Hoved og Hals tog os nøje i Øjesyn. Derpaa vendte den Ryggen til, smækkede Halen i Vejret og lod en alenlang »Klat« flyve, hvorefter den højt skrigende kastede sig ud fra Redekanten og skruede sig opad mod den blaa Sommerhimmel. Kort efter fulgte den tredie Unge dens Eksempel.

Snart efter kredsede de tre Ørneunger højt oppe over vore Hoveder, og dette Syn blev mit sidste Minde om Tyllinges stolte Fiskeørne.

ANMELDELSER

H. TH. O. SCHAANNING: 1. A Contribution to the Bird Fauna of East-Greenland. 2. A Contribution to the Bird Fauna of Jan Mayen. Skrifter om Svalbard og Ishavet, Nr. 49. Oslo 1933. — — I Lighed med de danske »Meddelelser om Grønland«, der nu med sine opimod 100 Bind strækker sig over et Tidsrum af mere end 50 Aar,